

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет хімії, екології та фармації
Кафедра органічної хімії та фармації

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
«ФІЗИКО-ХІМІЧНИЙ АНАЛІЗ У СТВОРЕННІ ЛІКІВ»
підготовки Магістра
Галузі знань 22 – Охорона здоров'я
спеціальності 226 – Фармація, промислова фармація
Освітньо-професійної програми – Фармація

Луцьк – 2022

Силабус вибіркового освітнього компонента «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків» підготовки *магістра*, галузі знань *22 – Охорона здоров'я*, спеціальності *226 – Фармація, промислова фармація*, форма навчання – *денна*, за навчальним планом, затвердженим 2020 р.

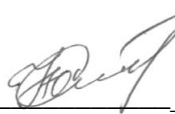
Розробник: Голота С.М., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри органічної хімії та фармації

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: д.фарм.н., проф. Федоровська М.І.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри органічної хімії та фармації

Протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри: к.х.н., доцент Сливка Н.Ю.

I. Опис освітнього компонента

Найменування Показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: 22 - Охорона здоров'я Спеціальність: 226 - Фармація, промислова фармація Освітньо-професійна програма: « Фармація » освітній рівень: другий (магістерський)	Вибірковий
Кількість годин / кредитів: 90 / 3		Рік навчання: 3-ий
		Семестр: 6-ий
ІНДЗ: немає		Лекції: 12 год
		Лабораторні: 20 год
		Самостійна робота: 110 год
		Консультації: 10 год
		Форма контролю: залік
Мова навчання		<i>Українська</i>

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: *Голота Сергій Миколайович*

Науковий ступінь: *кандидат фармацевтичних наук*

Вчене звання: *доцент кафедри органічної хімії та фармації*

Посада: *доцент кафедри органічної хімії та фармації*

Контактна інформація: +38 097 226 00 66 e-mail: Holota.Serhii@vnu.edu.ua,

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу. Освітній компонент «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків» належить до вибірових дисциплін професійної підготовки фахівців спеціальності «226 Фармація, промислова фармація», ОПП «Фармація», яка призначена для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (5 р.н.) і вивчає методи аналізу структури та властивостей лікарських засобів та біологічно активних сполук на етапі створення лікарських засобів при використанні арсеналу фізико-хімічних методів. Дисципліна є частиною вивчення лікарських засобів, розуміння їх дії та принципів створення, враховуючи принцип цілісності фармацевтичної галузі та опираючись на холістичну концепцію – «від ідеї – до препарату».

1. Предметом вивчення освітнього компонента «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків» є вивчення фізико-хімічних методів при дослідженні будови та властивостей лікарських засобів та біологічно-активних сполук на етапі пошуку/створення нових лікарських засобів.

2. Пререквізити:

Освітній компонент «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків»:

а) базується на вивченні таких дисциплін як анатомія та фізіологія людини, колоїдна та фізична хімія, органічна хімія, аналітична хімія, біологічна фізика з фізичними методами аналізу, біологічна хімія, патологічна фізіологія;

б) узагальнює знання, які були отримані студентами при вивченні освітніх компонентів в галузі фармакологія, фармацевтична хімія, комп'ютерне моделювання у фармації, що передбачає інтеграцію з цими дисциплінами і здатність застосувати знання в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою вивчення освітнього компонента «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків» є вивчення фізико-хімічних методів аналізу структури та властивостей лікарських засобів та біологічно-активних сполук на етапі пошуку/створення лікарських засобів.

Основні **завдання** освітнього компонента «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків»:

- набуття навичок в галузі аналізу лікарських засобів та біологічно-активних сполук на етапі пошуку/створення лікарських засобів;
- інтерпретація результатів фізико-хімічного аналізу при створенні лікарських засобів;
- оцінка специфічних (афінність, звязування тощо) та ADME властивостей (адсорбція, розподіл, метаболізм, виділення) сполук при пошуку нових лікарських засобів.

4. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність (ИИТ): Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефахової аудиторії.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Фахові компетентності (ФК)

ФК19. Здатність організовувати та здійснювати контроль якості лікарських засобів у відповідності з вимогами Державної фармакопеї України та належних практик, визначати способи відбору проб для контролю лікарських засобів та проводити їх стандартизацію відповідно до діючих вимог, запобігати розповсюдженню фальсифікованих лікарських засобів.

ФК20. Здатність здійснювати розробку методик контролю якості лікарських засобів, у тому числі активних фармацевтичних інгредієнтів, лікарської рослинної сировини і допоміжних речовин з використанням фізичних, хімічних, фізико-хімічних, біологічних, мікробіологічних, фармакотехнологічних та фармакоорганолептичних методів контролю.

Програмні результати навчання згідно з вимогами освітньої програми:

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 3. Дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму і вимог техніки безпеки при здійсненні професійної діяльності.

ПРН 4. Демонструвати вміння самостійного пошуку, аналізу і синтезу інформації з різних джерел і використання цих результатів для рішення типових та складних спеціалізованих завдань професійної діяльності.

ПРН 12. Аналізувати інформацію, отриману в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати й використовувати її у професійній діяльності.

ПРН 16. Визначати вплив факторів, що впливають на процеси всмоктування, розподілу, депонування, метаболізму та виведення лікарського засобу і обумовлені станом, особливостями організму людини та фізико-хімічними властивостями лікарських засобів.

ПРН 24. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ПРН 30. Забезпечувати контроль якості лікарських засобів і документувати його результати. Здійснювати управління ризиками якості на усіх етапах життєвого циклу лікарських засобів.

ПРН 32. Визначати основні органолептичні, фізичні, хімічні, фізико-хімічні та фармакотехнологічні показники лікарських засобів, обґрунтовувати й обирати методи їх стандартизації, здійснювати статистичну обробку результатів згідно з вимогами чинної Державної фармакопеї України.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				Форма контролю/ Бали	
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Лабор.	Конс.		Сам. р.
Тема 1. Основні етапи створення лікарських засобів, механізми дії лікарських засобів та біологічно активних сполук.	14	1	2		11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2
Тема 2. Характеристики та властивості лікарських засобів та лікоподібних сполук (афінність, ковалентна взаємодія, параметри ADME тощо). Фізико - хімічні параметри.	16	1	2	2	11	
Тема 3. Високоєфективна рідинна хроматографія: основи, використання.	14	1	2		11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2

Тема 4. ВЕРХ аналіз ліпофільності та зв'язування малих молекул з протеїнами та фосфоліпідами.	16	1	2	2	11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2
Тема 5. Методи характеристики білок-лігандної взаємодії (ізотермальна титраційна калориметрія, поверхневий плазмонний резонанс)	14	1	2		11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2
Тема 6. Підходи до вивчення проникності малих молекул при створенні лікарських засобів	16	1	2	2	11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2
Тема 7. Спектроскопія ядерного магнітного резонансу в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	14	2	2		11	Т -5; РЗ/К-5; ВЛР -2
Тема 8. Масс-спектрометрія в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	14	1	2		11	
Тема 9. Методи спектроскопії в ближній інфрачервоній області в створенні ліків. Кристалографічні методи	16	2	2	2	11	
Тема 10. Методи термічного аналізу і калориметричні методи аналізу твердих форм	14	1	2		11	
Контрольна робота	2			2		Т -20; РЗ/К-8
Усього годин	150	12	20	10	110	100

*Форма контролю: Т – тести, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ВЛР – виконання лабораторної роботи.

6. Тематичні плани

6.1. Тематичний план лекцій

№ за/п	Тема	К-сть год
1.	Створення лікарських засобів. Основні стратегії, етапи, підходи та методології drug discovery and development. Характеристика механізмів дії лікарських засобів, характеристика структури/властивостей лікарських засобів та біологічно активних сполук (афінність, ковалентна взаємодія, параметри ADME тощо).	2
2.	Характеристика фізико-хімічних методів, що використовуються при аналізі лікарських засобів та на етапах створення нових ліків. Хроматографічні методи дослідження (високоєфективна рідинна хроматографія: основи, використання)	2
3.	Білок-лігандна взаємодія – огляд, типи взаємодії, залучення хімічних зв'язків, зазначення в пошуку ліків. Методи характеристики білок-лігандної взаємодії (ізотермальна титраційна калориметрія, поверхневий плазмонний резонанс).	2
4.	Спектроскопічні та спектрометричні методи аналізу в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів : (спектроскопія ядерного магнітного резонансу, мас-спектрометрія).	3
5.	Методи термічного аналізу і калориметричні методи аналізу твердих форм. Методи спектроскопії в ближній інфрачервоній області в створенні ліків. Кристалографічні методи	3
Усього:		12

6.2. Тематичний план лабораторних занять

№ за/п	Тема	К-ть год
1.	Основні етапи створення лікарських засобів, механізми дії лікарських засобів та біологічно активних сполук	2
2.	Характеристики та властивості лікарських засобів та лікоподібних сполук (афінність, ковалентна взаємодія, параметри ADME тощо)	2
3.	Високоєфективна рідинна хроматографія: основи, використання	2
4.	ВЕРХ аналіз ліпофільності та зв'язування малих молекул з протеїнами та фосфоліпідами	2
5.	Методи характеристики білок-лігандної взаємодії (ізотермальна титраційна калориметрія, поверхневий плазмонний резонанс)	2
6.	Підходи до вивчення проникності малих молекул при створенні лікарських засобів	2
7.	Спектроскопія ядерного магнітного резонансу в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	2
8.	Мас-спектрометрія в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	2
9.	Методи спектроскопії в ближній інфрачервоній області в створенні ліків	2
10.	Кристалографічні методи. Методи термічного аналізу і калориметричні методи аналізу твердих форм. Контрольна робота	2
Усього		20

6.3. Тематичний план самостійної роботи

№ за/п	Тема	К-ть год
1.	Стратегії в пошуку нових синтетичних молекул, основні механізми дії лікарських засобів та біологічно активних сполук	11
2.	Фізико-хімічні параметри в пошуку лікарських засобів. Дескриптори структури малих молекул. Характеристики та властивості лікарських засобів та лікоподібних сполук (афінність, ковалентна взаємодія, параметри ADME тощо)	11
3.	Високоєфективна рідинна хроматографія: основи, використання.	11
4.	ВЕРХ аналіз ліпофільності та зв'язування малих молекул з протеїнами та фосфоліпідами	11
5.	Методи характеристики білок-лігандної взаємодії (ізотермальна титраційна калориметрія, поверхневий плазмонний резонанс)	11
6.	Підходи до вивчення проникності малих молекул при створенні лікарських засобів	11
7.	Спектроскопія ядерного магнітного резонансу в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	11
8.	Мас-спектрометрія в пошуку нових лікарських засобів та дослідженні лікарських засобів	11
9.	Методи спектроскопії в ближній інфрачервоній області в створенні ліків. Кристалографічні методи	11
10.	Методи термічного аналізу і калориметричні методи аналізу твердих форм	11
Усього:		110

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента: студент повинен відвідувати лекції і лабораторні заняття. Пропущені без поважних причин заняття потрібно відпрацювати: підготувати конспект лекції, пройти опитування за темою лабораторного заняття, письмово оформити протокол лабораторного заняття.

Політика щодо академічної доброчесності: усі завдання студент повинен виконувати самостійно.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: у випадку пропуску лекції без поважної причини студент готує конспект до наступного лабораторного заняття. До закінчення вивчення модуля студент повинен відпрацювати усі лабораторні заняття.

V. Підсумковий контроль

Вивчення освітнього компонента «Фізико-хімічний аналіз у створенні ліків» здійснюється впродовж одного семестру на третьому році навчання (6 семестр). За результатами поточної навчальної діяльності виставляється залік.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з фізико-хімічного аналізу у створенні ліків на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених навчальною програмою. Семестровий залік виставляється за результатами поточного контролю теоретичних знань, практичних вмінь і навичок. Якщо протягом семестру студент набрав 60 і більше балів, він може отримати залік, не складаючи його.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки (менше 60 балів) або за бажанням підвищити свій результат студент:

- може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати відповідну тему, шляхом написавши тесту, розв'язання ситуаційної задачі, усного опитування тощо);

- складає семестр залік, який включає весь навчальний матеріал освітнього компонента; при цьому він може набрати від 0 до 100 балів, де 60 балів і вище – задовільна /позитивна оцінка.

VI Розподіл балів і критерії оцінювання

1. Методи та засоби діагностики успішності

Відвідування лекцій (наявність якісного конспекту). Підготовка до лабораторних занять, усні / письмові допуски до лабораторних робіт; комп'ютерне тестування; письмова контрольна робота; якість виконання й оформлення лабораторних робіт та їх захист.

2. Оцінювання всіх видів робіт студентів

Максимальна оцінка за семестр складає **100 балів**, що включає оцінювання за поточний контроль.

У **поточному контролі** оцінюється підготовка і виконання лабораторних робіт, написання тестів, індивідуальне опитування, розв'язок розрахункових й опрацювання ситуаційних задач.

Оцінювання виконання лабораторного заняття у поточному контролі

Вид роботи, бали					Загальний бал за лаб. заняття
№ лабор. заняття	Тести	Виконання лабораторної роботи	Оформлення протоколу самостійної позааудиторної і лабораторної роботи	Захист лабораторного заняття (контрольні питання, ситуаційні завдання; розрахункові задачі та ін.)	
1-6	5	2	2	3	12

Допуск до виконання лабораторної роботи – виконання тестових завдань у кількості не менше **80%** правильних відповідей.

Контрольна робота оцінюється у **28 балів**.

Виконання тестових завдань оцінюється у **20 балів** – **0,5 бала** за тест (40 тестів).

Розв'язок розрахункових чи ситуаційних задач та ін. оцінюється у **8 балів**.

Оцінювання заліку

Форма контролю, бали				Загальний бал
Тести, 60 питань	Розрахункова задача, 2 задачі	Ситуаційна задача, 2 задачі	Відповідь на усне питання, 2 питання	
1 бал за 1 питання; сумарно – 60 балів	10 балів за 1 задачу; сумарно – 20 балів	5 балів за 1 задачу; сумарно – 10 балів	5 балів за 1 питання; сумарно – 10 балів	100

Перелік питань до заліку:

1. Стратегії пошуку нових синтетичних молекул як потенційних лікарських засобів.
2. Молекулярні дескриптори структури лікарських засобів та біологічно активних сполук.
3. Механізми білок-лігандної взаємодії.
4. Параметри ADME-Tox в пошуку лікарських засобів.
5. Принцип та теоретичне підґрунтя хроматографічних методів дослідження.
6. Високоєфективна рідинна хроматографія: принцип методу, аспекти використання.
7. Спектроскопія ядерного магнітного резонансу: принцип методу, встановлення структури органічних молекул.
8. Спектроскопія ядерного магнітного резонансу: використання в пошуку нових лікарських засобів.
9. Мас-спектрометрія: основи методу, принципи використання основні типи.
10. Поєднання хроматографічних та мас-спектрометричних методів в аналізі лікарських засобів та на етапах створення лікарських засобів.
11. Методи термічного аналізу і калориметричні методи аналізу твердих форм.
12. Спектроскопії в ближній інфрачервоній області в створенні ліків.
13. Кристалографічні методи. Рентгеноструктурний аналіз.
14. Ізотермальна титраційна калориметрія: основи методу, приклади використання.
15. Поверхневий плазмонний резонанс: основи методу, приклади використання.
16. Спектральні методи аналізу Класифікація спектральних методів аналізу.
17. Поглинання світла забарвленими сполуками. Закон Бугера-Ламберта: зв'язок інтенсивності світлового потоку, який падає, зі світловим потоком, що проходить крізь шар забарвленої речовини. Закон Бера: зв'язок між концентрацією розчину, що поглинає, та його оптичною густиною. Об'єднаний закон Бугера-Ламберта-Бера: залежність між інтенсивністю світлового потоку, концентрацією забарвленої речовини та товщиною шару розчину.
18. Оптична густина, коефіцієнт поглинання. Емісійний спектральний аналіз: класифікація методів, теоретичні основи, апаратура і техніка виконання методу. Спектрофотометрія полум'я.
19. Атомно-абсорбційний спектральний аналіз: загальна характеристика методу. Молекулярно-абсорбційний спектральний аналіз: теоретичні основи методів, апаратура, техніка виконання аналізів.
20. ЯМР-спектрометрія Теоретичні основи методу, апаратура та приготування зразків для аналізу.
21. Характеристика протонного магнітного резонансу.
22. Основні параметри ЯМР-спектрів: число сигналів, положення сигналів, інтенсивність сигналів, розщеплення сигналів.
23. Встановлення будови органічних речовин по ЯМР-спектрам та навпаки.
24. Хроматографічні методи аналізу.
25. Загальна характеристика та класифікація методів хроматографічного аналізу.
26. Адсорбційна хроматографія: закон адсорбційного заміщення, ізотерма адсорбції, адсорбенти.
27. Газова хроматографія: адсорбенти, газ-носії, утриманий об'єм, час утримання, коефіцієнт розподілу, рівняння рівноважної газової хроматографії.
28. Розподільна хроматографія: властивості рухомої та нерухомої фаз, коефіцієнт розподілу, коефіцієнт Rf.

29. Йонобмінна хроматографія: елюент, іоніти, йонобмінні процеси, константа йонного обміну.

30. Апаратура і техніка виконання аналізів. Хроматографічні колонки, що використовуються в адсорбційно-рідинній хроматографії.

31. Апаратура, що використовується в газовій хроматографії: принципова схема газового хроматографа: балон зі стиснутим газом, редуктор, дозатор, випарник, хроматографічна колонка, термостат, детектор, реєстратор, інтегратор.

32. Прилади та матеріали, що використовуються в розподільній хроматографії.

33. Колонки, що використовуються в йонобмінній, осадовій та окисно-відновній хроматографіях.

VII. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VIII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Physico-Chemical Methods in Drug Discovery and Development, Zoran Mandić Ed. 2012, Zagreb, IAPC. 501p.

2. Орлов В.Д., Липсон В.В., Иванов В. В. Медицинская химия // Фолио. 2005.464 С.

3. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів» 2-е вид. Х.: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. Т. 1. 1128 с., Т. 2. 724 с., Т. 3. 732 с.

Додаткова література

1. От субстанции к лекарству: Учеб. пособие / [Безуглый П. А., Болотов В. В., Гриценко И. С. и др.]; под ред. В. П. Черныха – Х.: Изд-во НФаУ: Золотые страницы, 2005. – 1244 с.

2. Туркевич М., Владзімірська О., Лесик Р. Фармацевтична хімія (стероїдні гормони, їх синтетичні замінники і гетероциклічні сполуки як лікарські засоби). Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 464 с.

3. Modern methods of drug discovery / A. Hillisch, R. Hilgenfeld, Ed. 2002, Springer Basel AG-29 p.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Волинського національного університету ім. Лесі Українки <http://194.44.187.60/moodle/login/index.php>

2. Міністерство охорони здоров'я України www.moz.gov.ua

3. Державний експертний центр МОЗ України www.pharma-center.kiev.ua

4. Спеціалізоване медичне інтернет-видання для лікарів, провізорів, фармацевтів, студентів медичних та фармацевтичних вузів www.morion.ua

5. Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int

6. Фармацевтична енциклопедія www.pharmencyclopedia.com.ua